

Slavko Pregl

Koliko prstov šteje?

Ko me je Evald Flisar ljubeznivo povabil, da napišem besedilo za novo rubriko Sodobnosti o literarnih popotovanjih po svetu, sem takoj privolil. Ko zdaj gledam nazaj, ugotavljam, da je bila to ena mojih veseljaških čustvenih odločitev, ki me je hipoma pritegnila v navalu nerazložljive razposajenosti; pozneje, ko je bilo že prepozno za umik, so od vsepovsod privreli potrebni pomisleki in dvomi.

Od moje prve knjige je minilo že 35 let. Zdaj imam knjig več kot 40, prevedene so v 12 jezikov, z literarnimi turnejami pa imam zelo malo izkušenj. Nisem prvi, ki bo na široko govoril o nečem, česar ne pozna prav dobro, zanesljivo pa bo opazen trud, s katerim bom to poskušal skriti.

Prvič: skrajšana zgodba

Spomladi 1980 je na Društvo slovenskih pisateljev iz Beograda prispel podatek, da se po republiškem ključu sestavlja pisateljska delegacija, ki bo maja odpotovala v ZDA. Pogoj je bil, da kandidat govori angleško. Jaz sem takrat za seboj imel knjigo humoresk *Nova zgodovina* ter nekaj del za mladino (*Odprava zelenega zmaja*, *Priročnik za klatenje*, *Geniji v kratkih hlačah*). Bil sem eden mlajših članov DSP. Ne vem, katere kriterije so na ne vem katerih mestih še uporabili, a za pot sem bil kot predstavnik Slovenije izbran jaz. To je bil čas, ko je v ljubljanskem kliničnem centru umiral predsednik Tito, na ameriških univerzah, kamor naj bi šli brat na katedre za slovanske jezike, pa so se predavanja že končala. Namesto da bi me preplavilo potovalno navdušenje, sem spraševal, kakšen smisel ima literarna turneja v tem neprimernem času. Zagotovili so nam, da je v našem in ameriškem interesu turneja prav zdaj.

Z avtom so me torej konec aprila odpeljali v Zagreb, od koder naj bi letalo JAT (Joke About Time oziroma Jugoslovanski aero transport) zjutraj odletelo v New York. Letala seveda ni in ni bilo. Popoldne so nas naložili v manjše letalo in z njim smo odleteli v Beograd. Od tam naj bi, da ne bi

izgubljali časa, potem brez postanka leteli v New York. Ko smo pristali v Beogradu, me je zaskrbelo, kako bom našel preostale člane delegacije. Ampak razigrana družčina v mednarodni letališki restavraciji me je takoj pritegnila in po hitrem postopku, ko smo se spoznali, sem ugotovil, kako dober je port.

V pogovoru se je profesor Aleksander Petrović iz Novega Sada vse živahneje upiral, da bi šel z nami. Še nikoli ni letel, poldnevna zamuda mu je bila jasno slabo znamenje. Kazalo je, da mu je port, ki je za natakara postajal posel sezone in ga kolegi profesorju nismo odrekli, zaenkrat polagoma le skrhal njegovo čvrsto voljo. Potniki smo se pozno zvečer napotili v letalo. Na sedežih smo se predajali svojim mislim, a čez kakšno uro nemočnega sedenja so nas poslali ven s pojasnilom, da so na motorju letala tehnične težave. Profesorju so odločni carinski organi preprečili, da bi šel domov. Njegova prtljaga, globoko v trupu letala, ni smela na pot brez njega. Po debeli uri postopanja v čakalnici smo se vrnili v letalo. Profesorjevo vračanje na sedež, v čvrstem objemu dveh starejših članov delegacije, sem spremljal z varne razdalje. Letalo se je zakadilo po stezi, potem pa nenadoma divje zavrla ter se vrnilo k stavbi. Pilot je ugotovil še nekaj tehničnih težav. Spet smo se izkrcali. Profesor, besen, bled in zalit s potnimi kapljicami, se je tudi meni polagoma začel zdeti jasno znamenje zle usode.

V tistem je pristal drugi Jatov DC-10, priletel je iz Avstralije. Izkrcal je potnike in prtljago ter naložil nas. Posadka je brez premora sklenila rešiti ugled svoje firme. Profesor Petrović je zahteval razgovor s kapitanom, da bi si izposloval vračilo prtljage in pot domov; razgovor je dobil, prtljage pa ne. Odleteli smo 14 ur pozneje, kot je predvideval vozni red. Profesor je kmalu po vzletu utonil v otopeli sen.

Na letališču v New Yorku nas je sredi noči oziroma ob prvem svitu pričakal direktor Jugoslovanskega kulturnega centra, besen kot ris. Najprej, z zamudo smo mu sesuli dan. In potem nas je vse uničil z vprašanjem: "Kaj hudiča zdaj rinete v Ameriko? Predavanja po univerzah so končana, lektorji ne vedo, kaj bi z vami!"

Na letališču nas je razdelil v dve skupini. Miodrag Bogičević iz Sarajeva in jaz sva odletela na Florido in potem v Oklahomo in Kansas, preostali so ostali na Vzhodni obali.

Spominjam se, da so bili pogovori s študenti zelo zanimivi. Najprej pa mi je seveda padla v oči sijajna opremljenost univerz (npr. v Tallahasseeju na Floridi – tam so takrat imeli "jugoslovansko hišo", kjer sem pustil kup knjig, ki sem jih prinesel s seboj, vsi pa so imeli živo in precej očarani v spominu predavanja Edvarda Kardelja o samoupravljanju – so imeli v

svoji galeriji razstavo risb Pabla Picassa). Potem ko sva kaj prebrala, sva si z Miodragom razdelila delo: on je odgovarjal na vprašanja o literaturi, jaz na tista o ekonomiji.

Na takratni poti sem spoznal mladega lektorja, slavista Velemirja Gjurina; peljal me je na folklorno prireditev lokalnih Indijancev in na veliko domače veselje mojega sina Arjana sem jih posnel na filmski trak. Na njem seveda ni bilo videti, da so peresa na perjanicah plesočih rdečkožcev plastična in puške lesene.

V Kansas Cityju nas je doletela vest o Titovi smrti, v lokalni turistični pisarni pa povelje, naj se z Miodragom takoj vrneva v New York. Tudi to je bilo zame rahlo presenečenje. Bil sem prepričan, da so nas pisatelje v ZDA poslali z namenom, da bomo v primeru Titove smrti samozavestno razlagali, kako z Jugoslavijo ne bo nič narobe. Kajpak nisem imel prav.

V New Yorku smo se vkrcali v precej prazno letalo. Vsi smo bili rahlo povoženi in tudi profesor Petrović je mirno privolil v letenje. Dobil sem sijajen sedež na sredini prazne vrste, v bližini filmskega platna. No, super, vsaj nekaj, sem pomislil. Pa so nas obvestili, da zaradi žalovanja filmska predstava odpade. Tudi preostala postrežba v letalu je bila zelo slaba.

To je bila moja prva mednarodna pisateljska pot.

Zatem sem poltretje desetletje pisateljsko popotoval po slovenskih šolah. Najbrž se v času svojega šolanja, četudi ves čas odličnjak, nisem naučil dovolj. Pisal sem knjige za mlade bralce in vmes še kar hladnokrvno preživel vprašanja kolegov in kritikov, kdaj bom napisal kakšno resno knjigo.

Nadomestek na pohodu

Več kot dvajset let pozneje, spomladi 2006, nekdo od resnih slovenskih kolegov ni mogel na načrtovano pot v Grčijo, pa sem ga v skupini zamenjal. Bilo je prijetno, zabavno in koristno. Prijetno, ker je maja v Grčiji prijetno, pa malo bolje sem spoznal nekaj kolegic in kolegov. Zabavno, ko je Mitja Čander v ladijsko kabino trajekta sredi noči do ležišča pripeljal Nika Grafenauerja in mu šepetal: "Pssst, Slavko spi!" Niko pa me je zgrabil za noge, me stresel in glasno zaklical: "Slavc, a spiš?" Koristno, ker sem videl Patras, evropsko prestolnico kulture, ter nato v prošnji za pisateljsko štipendijo lahko navajal eno literarno gostovanje v tujini ter pridobil nekaj točk.

Dve leti pozneje me je, prav tako maja, kolega Ivan Sivec ljubeznivo povabil, da ga zamenjam. On je večkrat gostoval na Švedskem, takrat pa ni mogel in se je spomnil name. Tako sem, že drugič kot nadomestek, odpotoval, tokrat na slovenski kulturni teden v Stockholm. Poleg branja svojih besedil sem tudi tu komentiral gospodarske razmere doma v samostojni Sloveniji.

V svoji koži

Literarni nastop v tujini, če se temu lahko tako reče, na katerega sem bil izrecno povabljen, je bila predstavitev slovenske mladinske literature na knjižnem sejmu v Beogradu leta 2007. Tja smo s kombijem odpotovali založnik Rudi Zaman s soprogo, pa Janja Vidmar, Bogdan Novak in jaz.

Branje na sejmu pred številno publiko je bilo prijetno in odmevno. Janjina in Bogdanova besedila je prevedel Vojin Ančič, moje basni pa Miljenka in Milovan Vitezović.

Domov grede nas je doletela pustolovščina, ki sem jo, da bi se izognil nekaterim podrobnostim, prelil v zgodbo.

Z najetim, čisto novim kombijem smo se ustavili na bencinski črpalki sredi panonske ravnice. Zlezli smo s sedežev in se malce pretegovali. Bilo je soparno popoldne in žuželke so se med vožnjo množično raztreščale na sprednji šipi. Voznik je najprej natočil bencin. Nato je želel napolniti še izpraznjeno posodo za tekočino, ki jo je prej dodobra porabljal za čiščenje stekla. Zato bi moral odpreti pokrov motorja.

Trije založniki in trije pisatelji, ljudje besede, smo se vračali s pomembnega založniškega in pisateljskega dogodka.

Voznik je brkljal po komandni plošči, šel nekajkrat ven iz kabine in spet noter. Potem je rahlo užaljeno, skoraj začudeno rekel:

“Ne znam odpreti pokrova motorja.”

Njegova soproga je takoj vzela torbico in brez besed odšla na pohod ob črpalki gor in dol. Vedela je, da bi njeni predlogi škodili.

Meni je bilo takoj jasno, da je šofer ljubezniv mož, ki pa so mu kot dobremu založniku tuje vse praktične stvari. S prijaznim nasmehom sem mu odhitel na pomoč. Sedel sem na voznikov sedež. Brez oklevanja sem potegnil vse ročice, ki se jih je dalo potegniti, in pritisnil vse gumbe, ki se jih je dalo pritisniti. Ampak, pokrov se ni odprl.

V tistem se je zbudil kolega, ki edini ni zapustil avtomobila. Svojo nalogo na literarni predstavi je odlično izpeljal in zdelo se mu je prav, da se nagradi s požirkom pijače. Po prvem požirku si je rekel, da v resnici ni slabo opravil in da zasluži še požirek. Ko je svoj uspeh primerno proslavil, je bila steklenica prazna. Utonil je v krepčilen spanec, ki ga je postanek zmotil.

Stopil je ven in me začudeno pogledal.

“Ne znam odpreti pokrova,” sem priznal.

Kolega je očitajoče zamahnil z roko in se opotekel na šoferjev sedež. Tam se je najprej razgledal, kje so sever, jug, vzhod in zahod, ter se lotil posla. Brez težav je vklopil brisalce, zategnil ročno zavoro in odprl okno.

“No?” je rekel.

Potem se je spomnil, da še ni odprl pokrova. Potegnil je vse ročice, ki se jih je dalo potegniti, in pritisnil vse gumbe, ki se jih je dalo pritisniti. Nič. Jezno je udaril po volanu.

“Pokrov je pokvarjen,” je zatrdil, zlezal na zadnji sedež in spet zaspal.

Medtem se je vrnila druga kolegica, ki so ji bile zasvinjane sanitarije na črpalki vseeno ljubše od redkega grmičevja ob cesti.

“Zakaj pa ne gremo naprej?” je nestrpno vprašala.

“Ne znamo odpreti pokrova,” je tiho izdaval šofer.

Njen pogled niti ni ubijal. Je samo dajal vedeti, da je ona vedno in povsod za vse na svetu sama. Sredi vseh teh moških mora zdaj pokrov avtomobilskega motorja odpreti prav ona.

Povzpela se je na voznikov sedež in se razgledala. Potem je potegnila vse ročice, ki se jih je dalo potegniti, in pritisnila vse gumbe, ki se jih je dalo pritisniti. Pokrov se ni odprl. Užaljeno je šla stran.

“Vi in ta vaš blesavi avto,” je dodala.

Črpalkar se je medtem gugal na stolu z nogami na mizi. Bral je časopis in malo pogledoval čezenj proti kombiju. Lasje so se mu v težkem ozračju lepili na čelo. Popravljal si jih je, odvrget časopis in se počasi približal.

“A je kaj narobe?” je vprašal. Roke je prelomil v komolcih in si jih zataknil za pas zadaj nad zadkom.

Naš šofer je čutil, da mora breme prevzeti nase in je čivknil:

“Ne znamo odpreti pokrova.”

Črpalkar se niti ni trudil, da bi prikrikl pomilovalen nasmeh.

Gledali smo v tla.

Črpalkar je z očmi popotoval po naših licih in se nato ustavil na registrski tablici avtomobila. Vzdihtil je, kot da mu ta podatek pove vse. Potem je zlezal na voznikov sedež in se začel razgledovati. Najprej premišljeno in počasi, zatem pa nervozno in hitro je potegnil vse ročice, ki se jih je dalo potegniti, in pritisnil vse gumbe, ki se jih je dalo pritisniti. Nato je, kot da ne more verjeti lastnim očem, zlezal ven in s težko roko treščil po pokrovu. Pokrov se seveda ni odprl.

Brez besed se je pridružil množici, ki je zaskrbljeno zrla v avto.

“Lahko pa ročno umijemo šipo!” je vzkliknila kolegica, ki ji je neuspeh črpalkarja vrnil nekaj malega spoštovanja do kolegov iz kombija.

Zdaj smo bili mi na vrsti, da jo z ustreznimi pogledi napotimo, naj se gre raje še malo sprehajat.

Takrat se je na črpalki ustavil kamion s prikolico. Kombi ga je oviral pri tem, da bi zapeljal do napajališča za nafto. Šofer je nekaj časa iz kabine mirno gledal zmedeno gručo pod seboj. Ker se gruča ni umaknila, je dobil vtis, da ga nihče ni opazil. Zato je divje zatrobil. Nekaj bobničev v

nekaj srednjih ušesih je zatrepetalo, nekaj zadnjih zaklopk na nekaterih prebavnih ceveh se je znašlo na resni preizkušnji, a nihče se ni zganil. Zato je kamionar v kratkih hlačah, v plastičnih natikačih in s trebuhom, ki ga elastika okrog pasu ni mogla krotiti, zviška priletel na tla.

“Kaj je zdaj to?!” je malo vprašal in malo grozeče vzdiknil. Pogled je k sreči uprl v črpalkarja.

“Nič,” je pohitel črpalkar in si elegantno umil roke, “ne znajo odpreti pokrova.”

Kamionar je najprej poslal oči na sprehod po vseh navzočih, nato pa planil v glasen krohot, ki mu ni bilo videti konca. Lomilo ga je v križu in s črno oljnatimi dlanmi se je tolkel po kolenih.

Ko se je pomiril, je zlezel na voznikov sedež v kombi. Razgledoval se je po komandni plošči in v glavi vklapljal slovar, ki je tehnični besednjak majhnih človečkov in njim primernih avtomobilčkov spreminjal v izraze težkega transporta. Potem je potegnil vse ročice, ki se jih je dalo potegniti, in pritisnil vse gumbе, ki se jih je dalo pritisniti. Pokrov se ni odprl.

Kamionar je z izrazom, ki je jasno kazal, da si s temi neumnostmi ne bo mazal rok, zlezel nazaj v svojo kabino. Zamahnil je z roko, naj se mu ta nesnaga umakne, da bo s svojim kamionom lahko opravil delo pravih mož.

Zdaj je na črpalko pripeljal traktor, ki smo ga ves čas poslušali v daljavi. Star možakar, ki so mu sivi brki segali do vratu, je svoj stroj ustavil ob kombiju. Zlezel je s kovinskega sedeža in si popravil pošvedrani klobuk.

“Imate kakšno težavo?” je vprašal.

“Ne znajo odpreti pokrova,” je rekel črpalkar.

“Kaj?” je vprašal traktorist in me pogledal.

“Ne znamo odpreti pokrova,” sem priznal.

“Kaj?” je nejeverno vprašal traktorist.

“Ne znam odpreti pokrova,” je ponovil naš šofer.

Starček se je zamislil in si pogladil brke. Potem je rekel:

“Preberite navodila, otroci!”

Ljudje besede, trije založniki in trije pisatelji, smo znova spoznali, da je branje koristno. Človeku daje potrebno znanje in veliko lepega.

Zdaj pa daleč in zares

Na povabilo Jane Bauer sem jeseni 2007 za Vodnikovo založbo za dvojezično zbirko Spominčice napisal zgodbo *Lutke iz sedmega nadstropja*. Pravice za zgodbo sem, tako kot za mnoga druga svoja besedila v zadnjem času, brezplačno odstopil založbi Arkadija, kjer se polagoma zbirajo pravice za moje knjige. Z ilustracijami Ane Zavadlav je slikanica izšla poleti 2009. Spomladi 2008 pa me je Evald Flisar vprašal, ali bi raje

šel na literarno turnejo v ZDA ali Avstralijo. Založba je ob izidu svojih dvojezičnih knjig organizirala že nekaj literarnih turnej v tujini. Odvrnil sem mu, da je Avstralija moj življenjski sen.

“Prav,” je rekel, “pa Avstralija.”

Jaz sem na pogovor gladko pozabil do poletja 2009, ko me je Evald spet spomnil na to in povedal, da bo literarna turneja mladinskih pisateljic in pisateljev z branji po šolah, literarnih klubih in v nacionalni knjižnici v Avstraliji v drugi polovici septembra.

To se je zdaj dogajalo v času, ko sem bil že v službi na Javni agenciji za knjigo. Tam sem se po več letih “samozaposlenosti v kulturi” zaposlil 1. februarja 2009. Poleti pa sem bil že zasut z javnimi pismi nekaterih svojih kolegov in kolegic, da Agencija deluje nezakonito, da zlorabljam svoj položaj, da bom zagotavljal privilegije Bralni znački, Društvu slovenskih pisateljev in, seveda, da samemu sebi dodeljujem denar za izdajo svojih knjig.

Kdor bi seveda želel in imel kaj volje, bi zlahka ugotovil, da kakovost prijav ocenjujejo strokovne komisije agencije, da one tudi dodeljujejo denar in da jaz pač podpisujem njihove odločitve. Prav tako bi, z nekaj smisla za spodobnost, morda ugotovil še to, da nisem začetnik, ki bi javni denar zlorabljal za svojo uveljavitev, pač pa, da pišem že kar nekaj časa, da sem prejel vse slovenske nagrade za mladinsko literaturo in da mogoče vseeno ne bi bilo prav, da zaradi službe neham pisati.

No, kar malce prizadet nad vso to neprijazno ihto ljudi duha sem takoj sam zaprosil za pogovor vodjo slovenskega Urada za preprečevanje korupcije, gospoda Draga Kosa. Na Uradu so (seveda!) že imeli prijavo mojih pisateljskih in založniških kolegov proti meni in Agenciji, preštudirali so naše akte in zapisnike strokovnih komisij ter ugotovili, da v ničemer ne kršimo zakonov. To je pozneje ugotovil tudi upravni inšpektor. Po dodatnih vprašanjih mi je g. Kos tudi pisno zatrdil, da na literarno turnejo lahko grem in da če bo kdo imel probleme v zvezi s tem, naj ga napotim nanj.

Vzel sem torej dopust in se pridružil Jani Bauer, Cvetki Bevc, Tatjani Kokalj in Evaldu Flisarju. Na frankfurtskem letališču, kjer smo čakali na let proti Singapurju, me je kolegica Cvetka, tudi vodja pisarne DSP obvestila, da me društvena komisija namerava za moj opus knjig za otroke in mladino predlagati za Prešernovo nagrado in da za to potrebuje moje soglasje. Soglasja nisem dal. Cvetka je to sporočila v Ljubljano, jaz pa sem s čistim srcem odletel v Avstralijo, nekam daleč stran.

Zdaj je od moje poti v Avstralijo minilo nekaj mesecev in mnoge impresije o tej gromozanski deželi, ki je na karti sveta še kar solidno majhna, tonejo v pozabo. Grejejo spomini na branja po šolah in v nacionalni

knjižnici v Melbournu, pa na srečanja s kolegi v hotelu, namenjenem avtorjem knjig za otroke in mladino v Sydneyju. Dragoceni so mi bili tudi pogovori na dolgih večernih sprehodih po obeh mestih s kolegi iz Ljubljane, saj doma za kaj takega nikoli ni pravih priložnosti.

Za potrebe tega zapisa bi se najprej lotil debat, ki smo jih v pisateljskem klubu v Sydneyju z zelo zmerno podporo rdečega shiraza vodili o materialnem položaju avstralskih avtorjev. Tako rekoč tri četrtine avstralskega založništva je v rokah velikih multinacionalk; to seveda pomeni hiter dotok svetovnih uspešnic v deželo, obenem pa imajo avstralski avtorji, če jim uspe doma, relativno dobro izhodišče za odhod na večje trge (Avstralcev je desetkrat več kot državljanov Slovenije, izide pa približno trikrat več knjižnih naslovov kot pri nas). Ključno za položaj avtorjev je, da poleg knjižničnega nadomestila poznajo tudi "educational lending rights", nadomestilo za izposajo učbenikov, kar mnogim prinese več kot knjižnično nadomestilo. V učbenikih so namreč pogosto objavljana dela avtorjev iz Avstralije. Kolegica za mizo – imena ne vem več, saj sem bil prepričan, da si ga bom zapomnil, a zadeva na s, ki ne boli, spodobno deluje tudi pri meni – je povedala, da dobi na leto približno 20.000 dolarjev knjižničnega nadomestila, iz naslova učbeniške izposoje pa še nekaj več. Ko sem si obrisal zavistno vznemirjeno čelo, je povedala, da po teh prejemkih sodi nekje med prvih petdeset avtorjev. Prvi prejme okrog 100.000 dolarjev na leto. V Avstraliji se jim zdi, da je tudi pisanje resno delo, da je pomembno za kulturo in izobraževanje ljudi in se strinjajo, da ga je treba resno plačati; kjer čista tržna kalkulacija tega ne prenese, pomaga država.

(Ko sem se vrnil, smo z Javne agencije za knjigo na Ministrstvo za kulturo jadrno poslali konkretni pisni predlog za povečanje zneska za knjižnično nadomestilo pri nas. Splošno pismo s to pobudo smo že spomladi 2009 poslali na pet ministrstev.)

Dan zatem, ko smo iz Sydneyja z vlakom odpotovali v Melbourne, je Sydney zajel hud peščeni vihar, kakršnega ne pomnijo več kot pol stoletja. "Kaže, da s svojo turnejo v Avstraliji dvigate precej prahu," je dogodek z elektronskim sporočilom iz Ljubljane na kratko komentiral moj sin.

V Melbournu, kjer smo imeli največ branj, me je navdušil obisk Nacionalne knjižnice države Victoria. Prostor za branje je bil sijajno opremljen (ekrani, zvočniki, računalniki, pa blazine za najmanjše poslušalce), na zakuski po drugem branju mi je ena od knjižničark veselo rekla, da prihajamo iz dežele njene najljubše avtorice.

"Lila Prap!" je vzkliknila, mi naštela nekaj Lilinih slikanic in kajpak, ko sem se hvalil, da se osebno pozna, izročila pozdrave z željami za naprej.

Našo turnejo je v Avstraliji organizacijsko odlično pripravil in podprl viktorijski Inštitut za slovenistiko (www.thezaurus.com) z neutrudno Aleksandro Čeferin. V pogovorih smo seveda natresli kup zamisli, kako bi v Avstraliji lahko še bolj okrepili vednost o slovenski literaturi in utrdili kulturne vezi med veliko in malo deželo.

Melbourne, kulturno središče Avstralije, še ni staro dvesto let in po svoje simbolizira odprtost dežele in njeno dobronamerno strpnost do priseljencev, ki želijo delati in si ustvariti svoj dom. V Melbournu lahko slišite več kot 170 jezikov sveta. Pod visokimi nebotičniki teče reka Yarra in čeznjo vodi tudi Most priseljencev. Na njem so velike steklene plošče, po ena za vsako deželo, od koder so v Avstralijo prišli priseljenci. Tudi Slovenija jo ima; na njej so podatki kdaj, koliko in od kod (iz katerih mest) so pripotovali ljudje ter katere jezike govorijo. Na začetku mostu najprej stojijo steklene plošče z več kot šestdesetimi imeni plemen aboriginov, ki so jih iz Južne Avstralije iztrebili ali pregnali na sever, v puščavo. (V tednu dni sem v Melbournu videl enega samega aborigina; v mestu imajo zelo lep muzej, ki jim je posvečen in v katerem so predstavljeni tudi zelo kruti podatki, ki se nanašajo nanje. Malo pred odhodom na pot sem bral v Delu članek o tem, da bi "nova" Avstralija obubožala, če bi želela aboriginom povrniti škodo, ki jim jo je povzročila!)

Brali smo tudi za naše izseljence: v Baragovem centru v Melbournu, v kulturni dvorani pod cerkvijo, ob internatu in ob domu za ostarele. Prijetno me je presenetilo, kako dobro so tam organizirani naši rojaki.

V daljni Avstraliji se je znova dokazala preroška misel Franceta Prešerna, da v vrhove letijo strele. Modro vodstvo naše turnee, Jana Bauer in Evald Flisar, sta za nekaj časa padla kot žrtvi zarotniških virusov. Nekaj jih je priletelo tudi malo nižje, na njenega sina Martina. Martin je kljub temu našel nekaj volje za prijateljstvo z najdaljšim članom odprave. Veliko prijetnih trenutkov sva prebila skupaj. Še posebno mu je bilo všeč, kadar sva igrala boben: položil sem si ga čez kolena in z dlanmi ploskoma iztepal prah iz njegovih hlač, medtem ko je bila njegova zadnja plat še v njih. Martin se je krohotal na ves glas. Ampak, tega ni slišati na posnetku, ki sem ga po vrnitvi domov dobil po spletu: grobijan sedim na avtobusni postaji pred železniško postajo v Sydneyju, čez kolena imam položenega otroka znanega slovenskega pisatelja in dramatika in ga pretebam.

Ko se zdaj spominjam svojih literarnih poti, še posebno s to najnovejšo Avstralijo vred, in ko jih pri štetju gladko spravim na prste ene roke, mi v že rahlo sivi glavi vrta misel, da ne bi bilo slabo, če bi tudi ustvarjalci literature za otroke in mladino v prihodnje za te stvari lahko uporabili kaj več prstov.